

पाँचथर जिल्लाको कक्षा आठको
२०६८ सालको जिल्ला स्तरीय
परीक्षामा सोधिएका
प्रश्न पत्रहरूको
अध्ययन

प्रस्तुतकर्ता

सरिता तामाङ

परीक्षा क्रमाङ्क : २०३००३८(वि.सं. २०६७)

क्या.दर्ता नं. ३३

त्रि.वि.दर्ता नं. ९-२-२०३-९६-२००२

त्रिभुवन विश्व विद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय

अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको

नेपा.शि. ५९८ को पाठ्यांशको

प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

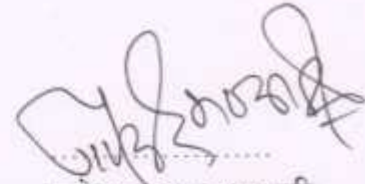
पाँचथर बहुमुखी क्याम्पस

सन :- २०१३ (२०६९)

सिफारिस पत्र ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत पाँचथर बहुमुखी क्याम्पस, स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ को आशिक आवश्यकता पुरा गर्ने प्रयोजनका लागि यस क्याम्पसका छात्रा सरिता तामाङले मेरो प्रत्यक्ष निर्देशन र सल्लाह अनुसार पाँचथर जिल्लाको कक्षा आठको २०६८ सालको जिल्ला स्तरीय परीक्षामा सोधिएका प्रश्नपत्रहरूको अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र तयार गर्नु भएको हो । उहाँले मेहनत पूर्वक सम्पन्न गर्नु भएको विश्लेषणात्मक शोध लेखन कार्यप्रति म पूर्ण रूपमा सन्तुष्ट छु । अध्ययन पुरा गरिएको यस शोधपत्रको मूल्याङ्कनका लागि मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति :- १४ मार्च २०१३ (२०६९।१२।०१)

गणेश प्रसाद भण्डारी

उप.प्रा.

शोध निर्देशक

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
पाँचथर बहुमुखी क्याम्पस, फिदिम

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

पाँचथर बहुमुखी क्याम्पस

PANCHTHAR MULTIPLE CAMPUS

FACULTY OF HUMANITIES, MANAGEMENT & EDUCATION

मानविकी, व्यवस्थापन तथा शिक्षाशास्त्र संकाय

स्था: २०३९

पत्र संख्या:
चलानी नम्बर:
Ref. No:

फिदिम (Phidim)
मेची (Mechi)
मिति/Date: _____

Subject:

विषय: स्वीकृति पत्र ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, पाँचथर बहुमुखी क्याम्पस, फिदिममा नेपाली शिक्षा विषय लिई स्नातकोत्तर तहमा अध्ययनरत छात्रा सरिता तामाङले स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ को आशिक आवश्यकता पुरा गर्ने प्रयोजनका लागि पाँचथर जिल्लाको कक्षा आठको २०६८ सालको जिल्ला स्तरीय परीक्षामा सोधिएका प्रश्नपत्रहरूको अध्ययन शीर्षकमा शोधकार्य पुरा गरी प्रस्तुत गर्नु भएको शोधपत्रलाई मूल्याङ्कन गरी स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कन समिति

१. श्री खेमनाथ खतिवडा

क्याम्पस प्रमुख

२. श्री गणेश प्रसाद भण्डारी

विभागीय प्रमुख/शोध निर्देशक

३. श्री महेश्वर न्यौपाने

बाह्य परीक्षक

मिति :- ३० मार्च २०१३ (२०६९/१२/१७)

कृतज्ञता ज्ञापन

अनुसन्धान एक सिर्जनशील र जटिल कार्य हो । यस्तो कार्य गर्नका निम्ति कडा परिश्रम,दृढ निश्चय र अदम्य साहसको आवश्यकता पर्दछ । मूल्याङ्कन र परीक्षण प्रणालीलाई स्तरीय तथा थप गुणस्तरयुक्त बनाउन समय समयमा विभिन्न तहहरूको प्रश्न पत्रको अध्ययन विश्लेषण गर्नु जरूरी हुन्छ । प्रश्नहरूको निर्माण गर्दा पाठ्यक्रमले तयार गरेको अपेक्षित उद्देश्यहरू सम्बोधन गर्न सक्नु पर्दछ । यसै सन्दर्भमा एम.एड. दोस्रो वर्षको ५९८ पाठ्यांश प्रयोजनार्थ पाँचथर जिल्लाको कक्षा आठको २०६८ सालको जिल्ला स्तरीय परीक्षामा सोधिएका प्रश्न पत्रहरूको अध्ययन शीर्षक चयन गरी शोधपत्र तयार पारिएको हो ।

यो शोधपत्र पूर्व क्याम्पस प्रमुख, उप.प्रा.श्रद्धेय गुरू गणेशप्रसाद भण्डारीज्यूको कुशल निर्देशन एवम् उचित मार्ग निर्देशनमा तयार पारिएको हो । प्रस्तुत शोधकार्यलाई पूर्णता दिन निरन्तर आफ्नो अमूल्य समय उपलब्ध गराई कुशल निर्देशन र उचित मार्ग निर्देशन प्रदान गर्नु हुने शोध निर्देशकप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस शोधपत्रको शीर्षक चयनदेखि लिएर समय समयमा विभिन्न राय,सल्लाह र सुझाव प्रदान गर्नु हुने पाँचथर बहुमुखी क्याम्पस, पाँचथरका प्राध्यापक तथा कर्मचारीहरूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यस शोधपत्रको तयारीका क्रममा आइ परेका समस्याहरू समाधान गर्न आवश्यक सहयोग प्रदान गर्नु हुने क्याम्पस प्रमुख खेमनाथ खतिवडा,सहायक प्राध्यापक खड्गनारायण आङ्देम्बेप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

मलाई जन्म दिई हरेक कुरामा सहयोग तथा बारम्बार अध्ययन गर्न उत्साह गर्नु हुने मेरा पूजनीय बुबा आमाप्रति कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । यस शोधकार्यलाई निर्दिष्ट समयमा सम्पन्न गर्नका लागि मलाई बारम्बार सचेत गराइ रहने मेरो श्रीमान् टिका राज राईप्रति हार्दिक कृतज्ञ छु । शोधपत्र सम्पन्न गर्ने क्रममा मेरो ६ महिनाको सानो छोरालाई हेरचाह गर्ने र सम्पूर्ण भान्साको काममा सघाउ पुऱ्याई उचित वातावरण प्रदान गरि दिने बहिनी मीना तामाङ,मीना मोक्तान र भाञ्जी सुनिताप्रति हृदयदेखि नै विशेष आभार व्यक्त गर्दछु ।

यसै गरी यस शोधकार्यको सिलसिलामा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा उचित सरसल्लाह र सहयोग गरि दिनु हुने मेरा सम्पूर्ण प्रिय मित्रहरूलाई पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यस शोधपत्रलाई समयमा नै कम्प्युटर टाइप गरी दिनु हुने इसारा कम्प्युटर सेन्टरकी फूलकुमारी आङ्देम्बेलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग पाँचथर बहुमुखी क्याम्पस,पाँचथर समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

दिनाङ्क :- ३० मार्च २०१३ (२०६९।१२।१७)

शोधार्थी

सरिता तामाङ

पाँचथर बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

शोधसार

विद्यालयहरूमा अध्यापन गरिने विषयहरू मध्ये नेपाली भाषाको महत्वपूर्ण स्थान रहेको छ । नेपाली भाषा शिक्षणको मूल्याङ्कन पद्धतिलाई सुधार गर्ने क्रममा भाषिक परीक्षणले अहम् भूमिका खेल्दछ । पाठ्यक्रम र विशिष्टीकरण तालिकाको दायरामा रहेर प्रश्नहरू निर्माण गरिनु पर्दछ । त्यसबाट भाषिक परीक्षणले सार्थकता प्राप्त गर्दछ । वर्तमान शिक्षण र मूल्याङ्कन परिपाटी अनुरूप भाषिक परीक्षणका प्रश्नहरू उपयुक्त र गुणयुक्त हुनु पर्दछ । जसमा भाषाका चारवटै पक्षहरूको सन्तुलित र वैज्ञानिक परीक्षण गर्ने प्रश्नहरू बनाइनु पर्छ । त्यसैले जिम्मेवार निकायले यस पक्षमा विशेष ध्यान पुऱ्याउनु पर्छ ।

पाँचथर जिल्लाको कक्षा आठको २०६८ सालको जिल्ला स्तरीय परीक्षामा सोधिएका प्रश्न पत्रहरूको अध्ययन नामक शोधपत्रमा उल्लेखित प्रतिनिधि प्रश्न पत्र भित्र रहेर गरिएको अनुसन्धान हो । यस प्रश्न पत्र अध्ययन विश्लेषणबाट सम्बन्धित पक्ष र जिज्ञासुलाई उपलब्धि हासिल हुने विश्वास गरिएको छ । यसलाई निम्न ५ भागमा विभाजन गरी अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ :

अध्याय एक :	शोध परिचय
अध्याय दुई :	प्रश्नहरूको सैद्धान्तिक परिचय
अध्याय तीन :	प्रश्न पत्र विश्लेषणका बाह्य आधारहरूमा प्रश्नहरूको विश्लेषण
अध्याय चार :	प्रश्न पत्र विश्लेषणका आन्तरिक आधारहरूमा प्रश्नहरूको विश्लेषण
अध्याय पाँच :	निष्कर्ष तथा सुझाव
	सन्दर्भ ग्रन्थसूची
	सन्दर्भ शोधसूची
	पत्रपत्रिका सन्दर्भ सूची
	परिशिष्टहरू

विषय सूची

क्र.सं.	विवरण	पेज नं.
अध्याय एक		
शोध परिचय		
१.१	शोध शीर्षक	१
१.२	शोध प्रयोजन	१
१.३	समस्या कथन	१
१.४	अध्ययनका उद्देश्यहरू	२
१.५	पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.६	अध्ययनको औचित्य	४
१.७	अध्ययनको सीमाङ्कन	४
१.८	अध्ययन विधि	५
१.८.१	प्राथमिक स्रोत	५
१.८.२.	द्वितीयक स्रोत	५
१.९	शोधपत्रको रूपरेखा	६

अध्याय दुई

प्रश्नहरूको सैद्धान्तिक परिचय

२.१	मूल्याङ्कनको अवधारणा	७
२.२	परीक्षा र मूल्याङ्कन	९
२.३	भाषिक मूल्याङ्कन	१०
२.४	भाषिक मूल्याङ्कनको प्रकृति	११
२.४.१	एकीकृत र पृथकीकृत परीक्षण	११
२.४.२	पहिचानात्मक र उत्पादनात्मक परीक्षण	१२
२.४.३	औपचारिक र अनौपचारिक परीक्षण	१३
२.४.४	परीक्षाका युक्तिहरू	१४
२.४.४.१.	मौखिक परीक्षा	१४
२.४.४.२	लिखित परीक्षा	१५

२.४.४.३	प्रयोगात्मक परीक्षा	१६
२.५	परीक्षणका प्रचलित तरिका	१६
२.५.१	शिक्षक निर्मित परीक्षण	१७
२.५.२	प्रामाणिक परीक्षण	१७
२.६	भाषिक परीक्षण योजना	१८
२.६.१	परीक्षण उद्देश्यको निर्धारण	१८
२.६.२	पाठ्यक्रम विश्लेषण	१९
२.६.३	विशिष्टीकरण तालिका निर्माण	१९
२.७	प्रश्न पत्रको परिचय	२०
२.७.१	प्रश्न पत्रको प्रकृति (बनोटका आधारमा)	२१
२.७.१.१	विषयगत प्रश्न	२१
२.७.१.१.१	निबन्धात्मक प्रश्न	२२
२.७.१.१.२	सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक प्रश्न	२२
२.७.१.२	वस्तुगत प्रश्न	२३
२.७.१.२.१	बहुवैकल्पिक प्रश्न	२३
२.७.१.२.२	खाली ठाउँ भर्ने प्रश्न	२३
२.७.१.२.३	जोडा मिलाउने प्रश्न	२४
२.७.१.२.४	ठिक बेठिक छुट्याउने प्रश्न	२४
२.८	प्रश्नको सङ्गठन र निर्देशन	२४
२.९	परीक्षण प्रशासन र अङ्कन विधि	२५
२.९.१	बुँदागत अङ्क मापन	२५
२.९.२	प्रश्नगत अङ्कमापन	२६
२.९.३	बहुपरीक्षक द्वारा अङ्क मापन	२६
२.९.४	समूहगत अङ्क मापन	२६
२.१०	प्रश्न विश्लेषणका आधार	२७
२.१०.१	तथ्याङ्क शास्त्रीय आधार	२७
२.१०.२	सैद्धान्तिक आधार	२७
२.१०.२.१	आन्तरिक आधार	२८
२.१०.२.२	बाह्य आधार	२९
२.१०.३	सारांश	२९

अध्याय तिन

प्रश्न पत्र विश्लेषणका बाह्य आधारहरूमा प्रश्नहरूको विश्लेषण

३.१	बाह्य आधारमा प्रश्न विश्लेषण	३०
३.१.१	निर्देशन	३०
३.१.१.१	शीर्ष निर्देशन	३१
३.१.१.२	प्रश्न निर्देशन	३१
३.१.१.३	विकल्प निर्देशन	३२
३.१.१.४	पृष्ठ निर्देशन	३२
३.१.१.५	समय निर्देशन	३३
३.१.१.६	अङ्क निर्देशन	३३
३.१.२	अङ्क विभाजन र समय निर्धारण	३४
३.१.२.१	पूर्णाङ्क र त्यसको वितरण	३४
३.१.२.२	उत्तीर्णाङ्क	३५
३.१.२.३	भाषिक सिप र अङ्क विभाजन	३५
३.१.२.३.१	पढाइ सिप र अङ्क विभाजन	३६
३.१.२.३.२	लेखाइ सिप र अङ्क विभाजन	३६
३.१.२.३.३	पढाइ/लेखाइ सिप र अङ्क विभाजन	३७
३.१.२.३.४	व्याकरण र अङ्क विभाजन	३८
३.१.२.३.५	शब्द भण्डार र अङ्क विभाजन	३८
३.१.२.४	समय निर्धारण	३९
३.१.३	प्रस्तुति अनुक्रम	३९
३.१.४	प्रश्न पत्रको स्वरूप	४०
३.१.४.१	शीर्ष भाग	४०
३.१.४.२	आकार	४०
३.१.४.३	प्रश्न र पृष्ठ	४१
३.१.४.४	कागज	४१
३.१.४.५	छपाइ र सफाइ	४१
३.१.५	भाषा	४२
३.१.५.१	वर्ण विन्यास सम्बन्धी त्रुटि	४२
३.१.५.२	चिह्न प्रयोग सम्बन्धी त्रुटि	४२
३.१.५.३	पदयोग र वियोग सम्बन्धी त्रुटि	४३
३.१.५.४	वर्ण र अक्षर लोप सम्बन्धी त्रुटि	४३
३.२	सारांश	४३

अध्याय चार

प्रश्न विश्लेषणका आन्तरिक आधारहरूमा प्रश्नहरूको विश्लेषण

४.१	आन्तरिक आधारहरू	४४
४.१.१	पाठ्यक्रम अनुरूपता	४४
४.१.२	विधा वा विषय वस्तुको उद्देश्य र प्रश्न	४५
४.१.३	विधा र विषय वस्तुको सीमा र प्रश्न	४५
४.१.४	विधाको अङ्कभार र प्रश्न सन्तुलन	४६
४.१.५	विधागत समय र सापेक्षता	४६
४.२	भाषिक पक्षहरूको संयोजन र सन्तुलन	४७
४.२.१	पढाइ/लेखाइ सिप	४८
४.२.२	पढाइ सिप	४९
४.२.३	लेखाइ सिप	४९
४.२.४	व्याकरण	५०
४.२.५	शब्द भण्डार	५१
४.३	प्रश्न पत्रमा हुनुपर्ने गुण	५२
४.३.१	विश्वसनीयता	५२
४.३.१.१	स्पष्टता	५३
४.३.१.२	सुराक दिने प्रश्न	५३
४.३.१.३	पुच्छ्रेपश्न	५३
४.३.१.४	असम्बद्ध विकल्पन	५३
४.३.१.५	असमान विकल्प	५४
४.३.१.६	कण्ठस्थीकरण	५४
४.३.२	वैधता	५५
४.३.२.१	विषयगत वैधता	५५
४.३.२.२	रचनात्मक वैधता	५६
४.३.२.३	अनुमानात्मक वैधता	५७
४.३.२.४	समवर्ती वैधता	५८
४.३.३	विभेदकारिता	५८
४.३.४	व्यावहारिकता	५९
४.४	भाषा	५९
४.५	सारांश	६०

अध्याय पाँच

उपसंहार

५.१	निष्कर्ष	६१
५.१.१	वाह्य आधार	६२
५.१.१.१	निर्देशन	६२
५.१.१.२	अङ्क विभाजन र समय निर्धारण	६२
५.१.१.३	प्रस्तुति अनुक्रम	६२
५.१.१.४	प्रश्न पत्रको स्वरूप	६३
५.१.१.५	भाषा	६३
५.१.२	आन्तरिक आधार	६३
५.१.२.१	पाठ्यक्रम अनुरूपता	६३
५.१.२.२	विधाको अङ्कभार र प्रश्न सन्तुलन	६४
५.१.२.३	भाषिक पक्षहरूको संयोजन र सन्तुलन	६४
५.१.२.४	प्रश्नमा हुनु पर्ने गुण	६४
५.१.२.५	भाषा	६५
५.२	सुझाव हरू	६५
५.३	भावी अध्ययनका लागि सम्भाव्य शीर्षकहरू	६६

सन्दर्भ ग्रन्थसूची

सन्दर्भ शोधसूची

पत्रपत्रिका सूची

परिशिष्टहरू

तालिका सूची

क्र.सं.	शीर्षक	पेज नं.
१	बनोटको आधारमा प्रश्नपत्रको प्रकृति	१५
२	विशिष्टीकरण तालिकाको नमुना	२०
३	प्रश्नपत्रको पूर्णाङ्क र समय विभाजन	३३
४	प्रतिनिधि प्रश्नहरूको अङ्क वर्गीकरण	३४
५	पढाइ सिप र अङ्क विभाजन	३६
६	लेखाइ सिप र अङ्क विभाजन	३७
७	पढाइ/लेखाइ सिप र अङ्क विभाजन	३७
८	व्याकरण परीक्षण र अङ्क विभाजन	३८
९	शब्द भण्डार र अङ्क विभाजन	३९
१०	भाषिक क्षेत्र र अङ्कभार वितरण	४७
११	व्याकरण परीक्षण तालिका	५१
१२	शब्द भण्डार परीक्षण तालिका	५१

आरेख सूची

क्र.सं.	शीर्षक	पेज नं.
१	आरेख सङ्ख्या एक	३५
२	आरेख सङ्ख्या दुई	४८, ४९, ५०

सङ्क्षिप्त शब्दसूची

उप.प्रा.	- उप प्राध्यापक
उ.मा.वि.	- उच्च माध्यमिक विद्यालय
एस.एल.सी.	- स्कुल लिभिड सर्टिफिकेट
क्र.सं.	- क्रम सङ्ख्या
त्रि.वि.	- त्रिभुवन विश्व विद्यालय
दो.सं.	- दोस्रो संस्करण
नं.	- नम्बर
नि.मा.	- निम्न माध्यमिक
नि.मा.वि.	- निम्न माध्यमिक विद्यालय
नेपा.शि.	- नेपाली शिक्षा
प्र.सं.	- प्रथम संस्करण
पा.पु.	- पाठ्यपुस्तक
पा.वि.के.	- पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
प्र.नं.	- प्रश्न नम्बर
प्रा.डा.	- प्राध्यापक डाक्टर
प्रा.वि.	- प्राथमिक विद्यालय
मा.वि.	- माध्यमिक विद्यालय